

Системний підхід до визначення змісту та значення правил адвокатської етики в сучасній юридичній доктрині

Надія Павлів-Самоїл¹, Оксана Руданецька²

Опубліковано	Секція	УДК
30.01.2026	Право	347.965:17

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18451030>

Анотація. Мета дослідження полягає у доктринальному обґрунтуванні системного підходу до визначення змісту та значення правил адвокатської етики, а також у формуванні узгоджених критеріїв їх тлумачення для сучасної правозастосовної практики. Об'єктом дослідження являються правила адвокатської етики як нормативно-ціннісна основа професійної поведінки адвоката та пов'язані з ними доктринальні підходи і практики інтерпретації. В роботі розкрито системний підхід до визначення змісту та значення правил адвокатської етики як нормативно-ціннісної основи адвокатської професії. Доведено, що ці правила спрямовані на уніфіковане закріплення професійних традицій, досвіду тлумачення етичних норм та узгодження поведінки адвокатів із загально визнаними деонтологічними стандартами. Показано, що фрагментарне застосування окремих приписів без урахування мети регулювання та внутрішньої логіки системи підвищує ризик суперечливих висновків у дисциплінарній практиці і знижує передбачуваність правозастосування. Запропоновано трактувати правила як єдину систему, у якій незалежність адвоката, лояльність клієнту, конфіденційність, добросовісність, компетентність і повага до суду взаємодіють та взаємно обмежують одна одну для досягнення балансу між приватним інтересом довірителя і публічним інтересом правосуддя. Увагу зосереджено на типових етичних дилемах, зокрема конфлікті інтересів, комунікації з клієнтом щодо ризиків і очікувань, збереженні адвокатської таємниці в умовах цифровізації, публічних висловлюваннях і межах процесуальної тактики. Обґрунтовано, що системне тлумачення дозволяє формувати практичні алгоритми попередньої перевірки конфлікту інтересів, стандартів безпечного зберігання матеріалів справи, належної взаємодії з медіа та коректної поведінки у суді. Підкреслено, що узгодження доктринальних підходів із міжнародними стандартами, які використовує Європейський суд з прав людини, підсилює гарантії права на захист і справедливий суд.

Ключові слова: Правила адвокатської етики, адвокатська професія, професійна етика, деонтологія, системний підхід, тлумачення норм, конфлікт інтересів, конфіденційність, дисциплінарна практика, правнича допомога, верховенство права.

¹ ORCID ID 0000-0001-5311-0260

доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
(м. Львів, Україна)

² ORCID ID 0000-0002-4773-949X

доцент, доцент кафедри права
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
(м. Львів, Україна)

A Systematic Approach to Determining the Content and Meaning of the Rules of Lawyer Ethics in Modern Legal Doctrine

Abstract. The purpose of the study is to provide a doctrinal justification for a systematic approach to determining the content and meaning of the rules of lawyer ethics, as well as to form agreed criteria for their interpretation for modern law enforcement practice. The object of the study is the rules of lawyer ethics as the normative and value basis of a lawyer's professional behavior and the related doctrinal approaches and practices of interpretation. The work reveals a systematic approach to determining the content and meaning of the rules of lawyer ethics as the normative and value basis of the legal profession. It is proven that these rules are aimed at a unified consolidation of professional traditions, experience in interpreting ethical norms and harmonizing the behavior of lawyers with generally recognized deontological standards. It is shown that the fragmentary application of individual regulations without taking into account the purpose of regulation and the internal logic of the system increases the risk of contradictory conclusions in disciplinary practice and reduces the predictability of law enforcement. It is proposed to interpret the rules as a single system in which the independence of the lawyer, loyalty to the client, confidentiality, integrity, competence and respect for the court interact and mutually limit each other to achieve a balance between the private interest of the client and the public interest of justice. Attention is focused on typical ethical dilemmas, in particular, conflict of interest, communication with the client regarding risks and expectations, preservation of attorney-client privilege in the conditions of digitalization, public statements and the limits of procedural tactics. It is substantiated that systemic interpretation allows the formation of practical algorithms for preliminary verification of conflict of interest, standards for safe storage of case materials, proper interaction with the media and correct behavior in court. It is emphasized that the harmonization of doctrinal approaches with international standards used by the European Court of Human Rights strengthens the guarantees of the right to defense and a fair trial.

Keywords: Rules of legal ethics, legal profession, professional ethics, deontology, systemic approach, interpretation of norms, conflict of interest, confidentiality, disciplinary practice, legal aid, rule of law.

Вступ

Актуальність проблеми. Етичні стандарти формують підґрунтя професійної довіри до адвокатури та визначають межі допустимої поведінки адвоката у відносинах із клієнтом, судом, колегами і суспільством. В реаліях зростання складності правових спорів, підвищених очікувань клієнтів, посилення публічної уваги до резонансних справ, а також активного використання рішень на базі застосованих цифрових технологій у комунікації та роботі з документами будь-яка нечіткість у розумінні етичних приписів не рідко призводить до конфліктів інтересів, ризиків порушення адвокатської таємниці, недобросовісної процесуальної поведінки і підриву репутації як окремого адвоката, так і професії загалом. Разом із цим фрагментарне або суто дисциплінарне тлумачення правил адвокатської етики не забезпечує цілісного бачення їхньої внутрішньої логіки та співвідношення з конституційними гарантіями, принципом верховенства права і міжнародними стандартами справедливого суду, через що однакові за суттю ситуації можуть отримувати різні правові оцінки. Системний підхід дає змогу розглядати правила адвокатської етики як узгоджену нормативно-ціннісну конструкцію, у межах якої незалежність адвоката, лояльність клієнту, добросовісність, компетентність, конфіденційність та повага до суду не існують ізольовано, а взаємодіють і взаємно обмежують одна одну для досягнення справедливого балансу між приватним інтересом довірителя і публічним інтересом

правосуддя. Для нашої країни, де триває інституційне оновлення правосуддя і підсилюється роль професійного самоврядування, доктринально-обґрунтоване системне розуміння правил адвокатської етики, яке підтримується практиками Національна асоціація адвокатів України, є необхідною умовою зміцнення довіри до адвокатури, уніфікації правозастосування та підвищення якості правничої допомоги, що зрештою на пряму впливає на ефективність захисту прав людини і легітимність судових рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній науковій думці проблематика адвокатської етики розглядається як ключова складова професійної ідентичності адвоката та як чинник легітимності правничої допомоги [1-10]. Наприклад, М. Денисовський та Г. Сівіцька [1] підкреслюють, що професійна етика адвоката виконує не лише регулятивну функцію, пов'язану з орієнтацією поведінки на належні стандарти, а й ціннісну функцію, яка забезпечує довіру між адвокатом і клієнтом, підтримує авторитет професії та формує уявлення про межі допустимої процесуальної тактики. Питання етичної природи правового статусу адвоката більш предметно розкривається у дослідженні А. Божка [2], який акцентує, що етична складова не є зовнішнім додатком до статусу, а внутрішньо визначає його зміст через вимоги незалежності, добросовісності, сумлінності та відповідальності перед клієнтом і правосуддям. Л. Остафійчук [3] розглядає конфіденційність адвокатської діяльності крізь призму обов'язку збереження адвокатської таємниці, довіри клієнта та необхідності захисту інформації, отриманої під час надання правничої допомоги. Поглиблення морально-етичного підґрунтя адвокатської діяльності представлено у дослідженні, де О. Музичук [4] зазначає, що морально-етичні засади адвокатської професії формують цілісну систему орієнтирів, яка визначає не лише поведінку адвоката у дисциплінарно значущих ситуаціях, а й стиль професійного мислення, спосіб аргументації та межі допустимого впливу на учасників процесу.

Мета дослідження полягає у доктринальному обґрунтуванні системного підходу до визначення змісту та значення правил адвокатської етики, а також у формуванні узгоджених критеріїв їх тлумачення для сучасної правозастосовної практики. Об'єктом дослідження являються правила адвокатської етики як нормативно-ціннісна основа професійної поведінки адвоката та пов'язані з ними доктринальні підходи і практики інтерпретації.

Результати

В сучасній юридичній доктрині правила адвокатської етики сприймаються не лише як перелік заборон і приписів для дисциплінарної відповідальності, а як цілісна система професійних цінностей, що забезпечує довіру клієнта, належний рівень правничої допомоги та легітимність адвокатської діяльності в очах суспільства. Актуальність системного підходу полягає в тому, що без нього етичні норми легко зводяться до формального мінімуму, коли поведінка оцінюється за окремими пунктами, відірваними від загальних принципів незалежності, добросовісності, конфіденційності та поваги до правосуддя. Водночас реальна практика є складнішою за буквальне читання норм, тому одні й ті самі фактичні обставини можуть трактуватися по-різному, якщо не враховувати взаємозв'язки між обов'язком діяти в інтересах клієнта, вимогами процесуальної сумлінності, стандартами професійної гідності та межами допустимої тактики захисту. Системний підхід дозволяє визначати зміст правил адвокатської етики як узгоджений механізм саморегуляції, який спрямовує поведінку адвоката не тільки в ситуаціях явного порушення, а й у "сірій зоні" професійних дилем, де ключовим є не формальна відповідність, а обґрунтована відповідність меті етичних стандартів (табл.1).

Етика як система професійної довіри

Сутність	Характеристика
Правила адвокатської етики як цілісна система цінностей	Правила адвокатської етики розкриваються як узгоджена система професійних цінностей, яка забезпечує довіру клієнта, належний рівень правничої допомоги та суспільне визнання легітимності адвокатської діяльності. У такому прочитанні етика працює не лише тоді, коли є дисциплінарне провадження, а щодня, коли адвокат ухвалює рішення, обирає тон комунікації і визначає межі допустимого
Ризик формалізації без системного підходу	Без системного підходу етичні норми легко перетворюються на формальний мінімум, коли поведінка оцінюється за окремими пунктами, відірваними від загальних принципів незалежності, добросовісності, конфіденційності та поваги до правосуддя. У підсумку зникає ціннісне підґрунтя правил і посилюється спокуса шукати формальні виправдання, а не обґрунтовану коректність дій
Складність практики і небезпека різночитань	Реальні ситуації не рідко складніші, ніж буквальне читання норм, тому однакові фактичні обставини можуть трактуватися по-різному, якщо не враховувати взаємозв'язки між обов'язком діяти в інтересах клієнта, вимогами процесуальної сумлінності, стандартами професійної гідності та межами допустимої тактики захисту. Саме тут виникає потреба у спільній логіці, яка пояснює, чому певна дія є прийнятною або неприпустимою
Саморегуляція і робота з професійними дилемами	Системний підхід дозволяє бачити правила як механізм саморегуляції, який спрямовує поведінку адвоката не тільки в ситуаціях явного порушення, а й у сірій зоні професійних дилем. Ключовим стає не формальна відповідність окремому пункту, а обґрунтована відповідність меті етичних стандартів, коли рішення пояснюється через принципи, ризики і баланс інтересів

Сформовано авторами

Розкриття змісту і значення правил адвокатської етики в системному ключі потребує доктринального аналізу їхньої природи як нормативно-ціннісної конструкції, що має власну внутрішню логіку, принципи та ієрархію. Важливо показати, що ці принципи не існують ізольовано, вони взаємодіють, інколи вступають у напруження, і саме системне тлумачення дає інструмент для розв'язання колізій, коли, наприклад, активна позиція в інтересах клієнта має узгоджуватися з обов'язком не вводити суд в оману та не зловживати процесуальними правами. Разом із цим доктрина має визначити місце етичних правил у загальній системі джерел права, їхній зв'язок з конституційними гарантіями права на захист, а також з міжнародними стандартами справедливого суду, які розвиває Європейський суд з прав людини. Системний підхід дозволяє перейти від механічного застосування окремих норм до аргументованого висновку, який спирається на принципи, мету регулювання, баланс прав і обов'язків, а також на належну оцінку ризиків для клієнта, судового процесу і професійної репутації адвоката (табл.2).

Внутрішня логіка правил і доктринальний інструментарій

Доктринальний фокус	Що саме аналізується у системному ключі	Який результат дає для тлумачення і практики
Правила як нормативно-ціннісна конструкція	Правила адвокатської етики розглядаються як конструкція, що має внутрішню логіку, власні принципи та ієрархію, де загальні засади задають напрям для тлумачення конкретних приписів. Аналіз зосереджується на тому, які цінності є базовими, як вони взаємодіють і як у	Замість фрагментарних висновків формується цілісне розуміння, яке знижує ризик випадкових або суперечливих оцінок. Це створює передбачуваність і дає можливість аргументувати рішення не інтуїтивно, а на основі внутрішньої

	системі визначається пріоритет у складних ситуаціях	структури правил
Напруження між принципами і розв'язання колізій	Пояснюється, що принципи не існують ізольовано, вони можуть вступати у напруження, коли активна позиція в інтересах клієнта має узгоджуватися з обов'язком не вводити суд в оману та не зловживати процесуальними правами. Увага приділяється логіці узгодження, а не пошуку однієї "правильної" норми поза контекстом	З'являється інструмент для розв'язання колізій, який спирається на мету регулювання і баланс інтересів. У підсумку підвищується якість правових позицій та зменшується ризик помилок у межах допустимої тактики захисту
Місце етичних правил у системі джерел права	Доктрина визначає зв'язок етичних правил з конституційними гарантіями права на захист і з міжнародними стандартами справедливого суду, які розвиває Європейський суд з прав людини. Важливо показати, як етичні приписи підтримують процесуальну справедливість і водночас обмежують недобросовісні практики	Таке осмислення підсилює легітимність етичних стандартів і робить їх частиною ширшої логіки захисту прав людини. Це допомагає тлумачити правила так, щоб вони одночасно підтримували ефективний захист і не руйнували довіру до правосуддя
Перехід від механічного застосування до аргументації	Системний підхід переводить оцінку дій адвоката від механічного посилання на окрему норму до аргументованого висновку, який спирається на принципи, мету регулювання, баланс прав і обов'язків та належну оцінку ризиків для клієнта, судового процесу і професійної репутації. Аналіз включає контекст ситуації і наслідки обраної поведінки	Практика отримує зрозумілу схему обґрунтування, що робить висновки більш переконливими і стабільними. Це корисно для дисциплінарної аргументації, для навчання і для самооцінювання професійних рішень у нових сценаріях

Сформовано авторами

Практичний зміст системного підходу особливо помітний у типових ситуаціях професійних дилем, де порушення не рідко виникають не через очевидний умисел, а через неправильну оцінку меж допустимого. Це стосується конфлікту інтересів, коли формальні критерії можуть не охоплювати прихованих зв'язків або попередніх правовідносин, які підривають довіру клієнта, а також ситуацій із конфіденційністю, де ризики зростають через електронне листування, хмарні сховища, месенджери та публічні коментарі в соціальних мережах. Водночас питання реклами, самопрезентації, взаємодії з медіа, комунікації з процесуальними опонентами і свідками, збирання доказів та використання експертних висновків потребують єдиного напрямку, інакше етичні правила перетворюються на набір розрізаних обмежень, які важко застосувати до нових сценаріїв (табл.3).

Таблиця 3

Професійні дилеми і єдиний напрям застосування етики

Типова дилема у практиці	Чому без системного підходу зростають ризики і як допомагає єдиний напрям
Конфлікт інтересів і приховані зв'язки	Формальні критерії не завжди охоплюють приховані зв'язки, попередні правовідносини або суміжні інтереси, які підривають довіру клієнта і можуть поставити під сумнів незалежність позиції адвоката. Єдиний напрям у межах системного підходу вимагає оцінювати не лише юридичну форму, а й реальний ризик впливу на лояльність і добросовісність, що дозволяє запобігти порушенню ще на етапі прийняття доручення
Конфіденційність у цифрових комунікаціях	Електронне листування, хмарні сховища, месенджери та публічні коментарі у соціальних мережах підвищують ризик випадкового розкриття відомостей, а також ризик розширення кола осіб, які отримують доступ до матеріалів справи. Системний підхід задає стандарти поведінки і організації роботи, де конфіденційність пов'язується з професійною дисципліною, обережною комунікацією і відповідальним поводженням з файлами та пристроями
Самопрезентація,	Без узгодженої логіки правила легко сприймаються як розрізнені

реклама, взаємодія з медіа	обмеження, і тоді важко визначити межу між допустимим інформуванням і маніпулятивною саморекламою, яка шкодить гідності професії або впливає на сприйняття справи суспільством. Єдиний напрям допомагає узгодити право на публічну комунікацію з вимогами стриманості, правдивості, поваги до суду і недопущення тиску на учасників процесу
Комунікація з опонентами і свідками, збирання доказів, експерти	У нових сценаріях збирання доказів і роботи з експертними висновками зростає спокуса використовувати процесуальні можливості на межі допустимого, а також виникають ризики непрямого тиску на свідків або некоректної взаємодії з опонентами. Системний підхід формує спільний напрям, де тактика захисту узгоджується з процесуальною сумлінністю і повагою до правосуддя, а оцінка дій спирається на мету регулювання і прогноз ризиків для справедливості процедури

Сформовано авторами

Значення системного підходу виходить за межі суто професійної саморегуляції, оскільки від етичної якості адвокатської діяльності залежить доступ до правосуддя, суспільна довіра до судового процесу та відчуття захищеності прав людини. Етичні стандарти працюють як запобіжник проти спотворення процесу, так само вони є інструментом підтримання гідності професії, що важливо в умовах реформування правничих інститутів у нашій країні та підвищеної уваги до доброчесності. Водночас інтеграція доктринальних підходів із європейськими професійними орієнтирами є логічною складовою розвитку, оскільки етичні вимоги і підходи до дисциплінарної відповідальності узгоджуються з принципами Рада Європи і професійними стандартами Council of Bars and Law Societies of Europe. Для доктрини це означає необхідність розвивати не лише коментування норм, а й концептуальні моделі, які пояснюють мету правил, механізми балансу між лояльністю клієнту і обов'язком перед правосуддям, критерії належної професійної поведінки та підходи до оцінювання етичних ризиків у нових технологічних і соціальних реаліях.

Висновки

Отже, системний підхід до визначення змісту та значення правил адвокатської етики в сучасній юридичній доктрині являється необхідним тому, що він забезпечує цілісне розуміння етичних стандартів як узгодженої нормативно-ціннісної основи професії, а не як набору розрізнених приписів для дисциплінарного реагування. Такий підхід дозволяє послідовно поєднувати незалежність адвоката, лояльність клієнту, конфіденційність, доброчесність і процесуальну сумлінність у єдину логіку професійної поведінки, знижує ризик вибіркості у правозастосуванні, підсилює передбачуваність дисциплінарної практики та сприяє профілактиці порушень через чіткі критерії оцінювання етичних ризиків. Разом із цим системне тлумачення правил підтримує баланс між приватним інтересом довірителя і публічним інтересом правосуддя, підвищує якість правничої допомоги та укріплює довіру до адвокатури в нашій країні, що в підсумку позитивно впливає на реалізацію права на захист, справедливість судового процесу і легітимність судових рішень.

Література

1. Денисовський М. Д., Сівіцька Г. Й.. Професійна етика адвоката. № 2, 2023. Галицькі студії. С. 17–21.
2. Божко А. В.. Етична складова правового статусу адвоката. Випуск 86, частина 5, 2024. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. С. 152–157.
3. Остафійчук Л. А.. Конфіденційність адвокатської діяльності. Випуск 80, частина 2, 2023. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. С. 246–252.

4. Музичук О. М., Невядовський В. О., Селюков В. С.. До питання морально-етичних засад адвокатської діяльності. № 2(35), частина 2, 2025. Вісник Кримінологічної асоціації України. С. 457–465.
5. Романова А. Етичні норми у адвокатській діяльності. № 9, 2020. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». С. 51–56.
6. Заборовський В. В.. Моральні засади здійснення адвокатської діяльності: загальні положення. Випуск 81, частина 3, 2024. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. С. 191–196.
7. Зибарева, О. Стійкість соціальної безпеки підприємницької діяльності в умовах сталого розвитку: виклики, загрози, механізми забезпечення. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics*, (3), 2025. 17–24. <https://doi.org/10.32782/ecovis/2025-3-3>
8. Зибарева, О. В. Оцінка рівня соціальної безпеки України через призму сталого розвитку. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. Серія: економіка, психологія та управління*, 2025. 3. <https://doi.org/10.54929/3041-2390-2025-03-01-04>
9. Штангрет А., Силкін О. Безпекові аспекти управління персоналом в умовах гіпердинамічного зовнішнього середовища. № 9(37), 2024. *Наукові інновації та передові технології*. С. 227-237. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-227-237](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-227-237)
10. Штангрет А., Силкін О., Шляхетко В. Трудова міграція як зовнішня загроза для кадрової безпеки підприємства. № 10(38), 2024. *Наукові інновації та передові технології*. С. 190-201. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10\(38\)-190-201](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-190-201)